

Mérsékelt övi Agroerdőgazdasági Szövetség alakult

1991-ben a címben jelzett névvel szövetség alakult a mérsékelt égövi integrált mező- és erdőgazdálkodás módszereinek elterjesztésére. Feladatai: 1. az idevágó alap- és alkalmazott kutatások összehangolása, 2. bemutatóhelyek kialakítása, 3. az erre vonatkozó szakismeretek terjesztése, 4. az intézmények tapasztalatcsere-jének erősítése. A Szövetség irányítását az USA-beli Missouri Egyetemen végzik.

(Forrás: People and Plants, WWF kiadvány, 1999. június)

Ref. Dr. Szodfridt István

Egyetemi tanári kinevezések

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán *dr. Mészáros Károly* egyetemi docenst, Faipari Mérnöki Karán *dr. Boronkai László* egyetemi docenst, *dr. Tolvaj László* egyetemi docenst, Közgazdaságtudományi Karán *dr. Balázs Judit* egyetemi docenst, Mezőgazdaságtudományi Karán *dr. Báder Ernő* egyetemi docenst, *Kovácsné dr. Gaál Katalin* egyetemi docenst, *dr. Pocsai Károly* egyetemi docenst, *dr. Reke Barnabás* egyetemi docenst egyetemi tanárrá nevezte ki *Göncz Árpád* köztársasági elnök.

Az afrikai trópusifa-piac

Az afrikai trópusi fapiacot az ellátás nehézsége jellemzi. Ennek oka a közép-afrikai köztársaságokban uralkodó kaotikus politikai helyzet és a hengeresfa-export korlátozása. A rönkkínálat jelentősen csökkent, és a fűrészárúnál is fokozott szállítási késedelem mutatkozik. – A Kongói Köztársaságban és a Közép-Afrikai Köztársaságban a politikai feszültség alig mérséklődött. A szállítási késedelem annak a következménye, hogy a közép-afrikai köztársaságokban a faküldeményeket 1000–1700 km távolságból kell a dualai Kamerum-tengeri kikötőbe eljuttatni. A bonyolítás a Brazzaville folyami

kikötő útján Point Noire export kikötőbe igen körülményes. – A Kongói Köztársaságból csak kis mennyiségű trópusi fa érkezik, elsősorban Doussie, Iroko, Khaya és Wenge, Dovala kikötőkbe.

Kamerumból a nyáron bevezetett exporttilalom miatt csak ayous, frake és azobe hengeresfa szállítható 40 FRF/m³-es exportvám megfizetése ellenében. A sapelli és a sipo, mely rönkök exportja tilos, ezek fűrészáru formában történő kiszállítása is korlátozva van.

Ghánában már több éve a hengeresfára kitermelési és exporttilalom áll fenn. – Az Elefántcsontparton a rönkexport visszafogása következtében 1997 óta a hengeresfa-export több, mint kétharmaddal csökkent. A trópusi fűrészáruban és a fűrészben nevezett ország változatlanul a

vezető afrikai szállító országok közé tartozik. – A kikötőkben a hosszú időn át tárolt faanyagok minősége jelentősen romlik.

A vevőpiacokon emelkedő igény jelentkezik Olaszországból, Spanyolországból, Portugáliából és Ázsiából (pl. Kína), továbbá a Közel-Keletről. Angliában és Írországból is nehéz az élénk keresletet kielégíteni.

Németországban növekszik a trópusifa-felhasználás. – Az exportkorlátozások és a zavaros politikai helyzet hatására egyes fafajok ára, elsősorban a sipo és a sapelli, 30%-ig drágult. – Számos importőr véleménye szerint az afrikai import a feldolgozott fatermékekre, mint fűrészáru és fűrész, alakult át.

(EUWID Holz 5. sz., 2000. február 4.)

Fatáj

Erdőtelepítés és természetvédelem

Az erdőtelepítések egyes természetvédelmi szempontjai címen a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület kiadványt jelentetett meg. Ebből idézünk.

Az EU-csatlakozás küszöbén az európai elvárásoknak megfelelően a kormány Magyarország jelenlegi 19%-os erdőültettségét 25%-ra kívánja növelni. A mezőgazdasági termékek piacának beszűkülése, a kényszerűen művelésből kivont vagy gazdaságosan nem művelhető mezőgazdasági területek más jellegű hasznosításának egyik kézenfekvő lehetősége ezek beerdősítése. Az új erdőtelepítéseknek a gazdasági hasznot is hozó faanyag-termelési funkció mellett számos egyéb igénynek is meg kell felelnie. Többek között a természeteshoz közeli faállományok kialakításával a telepített erdőknek az ország általános ökológiai állapotának javítását is szolgálniuk kell a természetes erdők arányának növelésével és stabil erdei ökoszisztémák létrehozásával. Ezzel együtt az élővilág természetes vándorlását segítő ökológiai hálózat részét is kellene, hogy képezzék. Ennek az összetett célnak a megfelelő minőségű és mennyiségű megvalósulása az állam kezében van.

Az állam a megfelelő támogatási és szabályozó rendszer kialakításával, illetve továbbfejlesztésével képes a több funkciót betöltő erdőtelepítések megvalósulását befolyásolni. Különösen indokolt ez abban az esetben, ha a magántulajdonosok széles rétegétől várja el az erdőültetés növelését, ezzel együtt azok sokrétű funkcióinak – kiemelten az ökológiai szerepé-

nek – megvalósulását. Ugyanis az erdőtelepítésre alkalmas területek szinte kizárólag magánkézből vannak.

Öröndetes tény, hogy az Alföldön az utóbbi 30 évben mintegy 50%-kal nőtt az erdőterület nagysága, amely erdőültetésnek 4%-os emelkedéséhez vezetett (jelenleg ez 12,5%). Ez közel 176 ezer ha erdő telepítését jelentette ebben az időszakban, amíg a Dunántúlon és Észak-Magyarországon együttvéve is ennek csak a 85%-át telepítették. Ez együttesen az ország erdőültetésének több, mint 3,5%-os emelkedéséhez vezetett. Sajnálatos azonban, hogy e három évtized alatt az ún. kopárok vagy mocsaras területek és hasonló extrém termőhelyek is számos esetben betelepítésre kerültek. Ennek során sok természeti értékben gazdag terület károsodott vagy pusztult el. Az eredmény sohasem záródó feketefenyő „ligeetek” vagy nemes nyár temető.

Az erdőtelepítések tervezésénél figyelembe veendő természetvédelmi szempontok:

Bár az évszázadok során az emberi tevékenység alapvetően átalakította a Kárpát-medencében a természetes élőhelyeket, a hagyományos, extenzív jellegű gazdálkodási rendszerek szabta lassan változó vagy éppen állandósult feltételeivel részben lépést tudtak tartani az életközösségek. A XX. század közepétől kezdve ezek a hagyományos gazdasági rendszerek átalakultak, a környezet egyre erősödő terhelését, az élőhelyek gyors ütemű változását eredményezték. Ez egyrészt a művelési módok intenzifikálását, másrészt az in-

tenzív művelésre alkalmatlan, „gazdaság-talan területek” felhagyását vagy művelési ágának megváltoztatását jelentette. Ezzel lassan elkezdődött a Kárpát-medencére jellemző mozaikosság, sokszínűség felszámolása. A természetes módon vagy az extenzív használatnak köszönhetően nyílt, természetes vagy természeteshez közeli élőhelyek ritka élővilága az országnak már csak néhány területén maradt fenn. Az európai helyzetkép ennél rosszabb, mert a fejlettebb gazdaságú EU-tagállamokban később, az élőhelyek legnagyobb részének pusztulását követően ismerték csak fel ezek védelmének fontosságát.

Javaslat:

Szabályozó, támogatási rendszer kialakításának természetvédelmi vonatkozásai:

- Az erdőtelepítési koncepció(k) készítése, az erdőtelepítés szabályozó, támogatási rendszerének átalakítása során, a természetvédelem részéről a *Nemzeti Ökológiai Hálózat* tervezőivel megfelelő együttműködés kialakítása szükséges. A szakmai konzultáció elengedhetetlen azért is, mert a természetvédelmi támogatások e témában összekapcsolhatók lennének az erdőtelepítés támogatásával. Így a kiemelten ökológiai szerepű (őshonos fafajú, elegyes stb.) erdőtelepítések kiemelten magas támogatása a tulajdonosok megfelelő érdekeltségének kialakításával megalapozottabbá teheti olyan erdők létrehozását, amelyek egy tudatosan felépített országos szintű ökológiai hálózat részét képezhetik.

- Az IBA-területeken elsősorban a szántókon történjen az erdőtelepítések támogatása. A gyepterületek közül a már beerdősülő gyepek erdősítése legyen csak támogatható.

- Minden esetben a természetvédelmi hatóság hozzájárulását és/vagy szakmai javaslatát kelljen kérni az IBA-területeken történő erdőtelepítések pénzügyi támogatásának elnyeréséhez.

- A magántulajdonosoknak alternatív megoldásokat lehessen felkínálni a nem védett, de értékes (védelemre érdemes) területekért (pl. veszélyeztetett lepkék élőhelye), amelyeken erdőt kívánnak telepíteni: földcsere, terület megvásárlása, extenzív mezőgazdasági termelés folytatásának természetvédelmi támogatása a terület fenntartása érdekében.

- Az egyik leghatékonyabb megoldást az *MTA Erdészeti Bizottság Természetvédelmi Albizottsága* által javasolt, az erdőtelepítésekkel kapcsolatos természetvédelmi és erdészeti irányelveket, eljárásokat meghatározó, a 99 erdőgazdasági tájrészletre (időben!) kidolgozandó szakmai anyag jelentené.

A (szak)tudás veresége

Az erdőgazdálkodás céljáról és módjáról kezdeményezett országos sajtónyilvánosság terjedelme és a vita hevessége mindenképpen olyan jelenség, amelyen érdemes elgondolkozni.

Sebeők János elkötelezett társadalomkritikus, aki nonkonformizmusát, kritikai álláspontját professzionális módon tárja a nyilvánosság elé. Jól tudja, hogy a mindennapos szeszencióktól elfásult közvéleményt felrázni, új információval etetni csak extrém eszközökkel lehet – ezzel behozhatatlan előnyben van a megtámadott féllel szemben, amelynek nincs módja hasonló módszerekkel válaszolni.

Eszközökben nem válogatós a szerző, amikor az erdészeket, az egész erdőgazdálkodás koncepcióját kipellengérezi. Igazának biztos tudatában minősít, csúsztat, társít össze nem igazán összetartozó érveket, felvonultatja a XX. század szörnyűségeinek és nagy tévedéseinek egész tárházát, Rákosit, Sztálint, a dunai vízlépcsőt, a tiszai ciánszennyeződést, az atombombát, a DDT-t, mindazon veszélyeket és romlást, amit a szakértelem és tudomány nevében hoztak az emberiségre és a természetre.

Szakmailag minden érve pontról pontra cáfolható. És mégis. Minden magyarázat és hivatkozás valahogy tompán kong, mint a távoli harangszó egy augusztusi füledt hajnalon. Hogyan lehetséges, hogy egy olyan szakma, amely 200 éve megalkotta és alkalmazza a most hirtelen oly divattá vált fenntarthatóság elvét és ökológiailag oly sokat tett az országért, nem képes valóban hihetően megvédeni magát?

Vegyük észre, hogy *Sebeők János* cikke nem (csak) szakkérdésekről szól. Amit a szerző oly hevesen támad, az az erkölcsi-etikai érzékenység hiánya a reálszférában, ezzel összefüggésben a szakértelemmel, a tudással való visszaélés egy szűk érdekcsoport, illetőleg a politikai hatalom igényei szerint.

Az emberiség és a természet ellen elkövetett bűnök lajstroma végtelen, ez nem századunk különlegessége. A földközi-tengeri partvidék erdeinek letarolásához vagy a bölények kiirtásához nem hivatkoztak tudományos érvekre. Ami századunkban új jelenség, az valóban az, hogy a társadalom egészét érintő, életfeltételeinket és a környezet minőségét alapjaiban befolyásoló döntéseket egy szűk szakmai vagy politikai elit szakértői és tudományos érvekre hivatkozva hozza, akár a szocializmusról, akár ciántartalmú zagy ülepítéséről van szó. Nem véletlen, hogy a társadalomban növekszik a bi-

zalmatlanság mindenfajta „tudományos” és „szakértői” véleménnyel szemben.

Úgy tűnik, a korszerű technológiai eredmények alkalmazása egyre kockázatosabb. Ha okokat keresünk, ezek kézenfekvők: a központosítás, szervezethez, óriási tőkekoncentráció, korlátlanul hozzáférhető energiabázis, a globalizáció azok az elemek, amelyek valóban más dimenziót kölcsönöznek mindenfajta új alkalmazásának. És itt nemcsak a kockázatról van szó. Hiányzik a döntések következményeinek etikai és morális átgondolása is, ami messze túlmutat a közvetlen haszonelvűségen.

Az erkölcsi megfontolások számonkérése a természettudományokat művelő, azt alkalmazó szakemberektől a modern társadalomkritikai irodalom visszatérő gondolata. Ismerjük el, lehet benne valami. Nem tudok róla, hogy pl. a memókképzés elengedhetetlen részének tartanak az etikát (én igen). Másrészt legkésőbb Nietzsche óta tudjuk, hogy nincsenek „a priori” létező erkölcsi alapelvek, csak társadalmi konvenciók. Egy pogány indián törzs kiirtása XVIII. században erkölcsileg feddhetetlen tett volt, ma egy pacsirta elejtőjét közmegejtés övezi.

A szakmai közgondolkodás feladata, hogy a szakmát meghatározó elveket és szempontokat folyamatosan hozzáigazítsa a társadalmi normákhoz. Ez az alkalmazkodási folyamat a múltban is megvolt. Jelenleg azért tűnik úgy, hogy szakadék tátong a társadalmi elvárások és a reálszféra között, mert ezek az elvárások gyors ütemben változnak napjainkban, Kelet-Európára vonatkoztatva majdnem követhetetlen gyorsasággal.

Nincs ez másképpen az erdészeti területén sem. Az erdészetet a tartamosság koncepciójának a megoldása emelte önálló tudományterületté. *Sebeők János* is tudja (sajnos cikke nem ezt sugallja), hogy a tartamosság fogalmi tartalma az elmúlt két évszázad alatt legalább kétszer jelentős mértékben megváltozott, illetve bővült. Közismert, hogy a tartamosság már régen nem egyedül a fenntartható fahozamról (naturáliákról) szól. Már a múlt században kiegészült a tartamos pénzügyi eredmény (járadék) biztosításával. A 20. század derekától pedig az erdők hármaskörének fenntartása vált a tartamosság sarokkövévé.

A közgondolkodás legújabb kori változása, éppen a természetvédelmi megfontolások készítik elő egy újabb fogalom bevezetését: az *ökológiai tartamosságét*. Ami új ebben a fogalomban, az nem az erdei ökoszisztéma egészének a figyelembevétele, ezt már a hármaskör koncepciója is tartalmazta. Az új